

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001445

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-05-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кіреева Маргарита Вікторівна

2. Marharyta Kirieieva

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7873-2215

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Українська мова та література

Дата захисту: 30-06-2025

Спеціальність за освітою: 013 Початкова освіта

Місце роботи здобувача: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 8697

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17.07.25, 17.07.41.01, 17.07.41.03, 17.07.41.05

Тема дисертації:

1. Жанри екофікшн в українській дитячій літературі XX–XXI ст. (на матеріалі чорнобильської теми)
2. Ecofiction in Ukrainian Children's Literature of the 20th–21st Centuries (Based on the Chernobyl Topic)

Реферат:

1. Актуальність дисертаційної роботи зумовлена тим, що екологічні проблеми стали однією з нагальних проблем у сучасному світі. Особливо гостро це питання постало після активного розгортання науково-технічного прогресу. Використання атомної енергетики задля потреб людства з нехтуванням безпеки призвело до однієї з наймасштабніших катастроф – аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Ця подія (а її наслідки українці переживають і досі) стала ще однією трагічною віхою історії і знайшла відгук у різних видах мистецтва, особливо в художній літературі. Письменники, зокрема й дитячі, дедалі частіше звертаються до чорнобильської теми, оскільки вона має глобальну екзистенційну сутність: порушує проблему існування людства та його майбутнього. Об'єкт дослідження – жанри екофікшну в українській дитячій літературі XX–XXI ст., зокрема повісті, оповідання, комікси, книги з малюнками та нонфікшн, що відображають Чорнобильську тему. Мета дисертаційної роботи – на матеріалі чорнобильської теми комплексно дослідити жанри екофікшну в українській дитячій літературі XX–XXI ст. Наукова проблематика зумовила застосування системи методів, зокрема: інтерпретація, критичний аналіз, порівняльно-історичний,

методи порівняння та зіставлення, методи екологічної герменевтики та екокритики, матриці «Природа в культурі» (розроблена групою NaChiLit), прогностичний. Перший розділ висвітлює особливості поняття літератури для дітей та юнацтва, аналізуються підходи вітчизняних та зарубіжних дослідників; репрезентує жанри та напрямки дитячої літератури, серед яких один з основних – література про природу; розкриває терміни на позначення такої літератури, а також містить відомості про методи дослідження – екологічну герменевтику та екокритику. Другий розділ окреслює особливості відображення подій в історичному та літературному напрямках дослідниками в радянському союзі та за кордоном, показуючи в такий спосіб два протилежні погляди: з одного боку – героїзацію та жертвовність подій аварії, а з іншого – висвітлення фактів та викриття винних у катастрофі; аналізує твори ХХ ст., зокрема, документальну повість Л. Даєна «Чорнобиль – трава гірка» та збірку оповідань Є. Гуцала «Діти Чорнобиля», де продемонстровано перехід від антропоцентричного до екоцентричного підходу. Третій розділ розкриває особливості творів ХХІ ст. екофікшну, поштовхом до написання яких стали Чорнобильська аварія та війна на території України; характеризує специфічні персонажі; висвітлює один з основних елементів сучасних творів – наявність культурної пам'яті як у жанрі книжки з малюнками, так і нефікшні.

2. The relevance of the thesis is due to the fact that environmental problems have become urgent problems in the modern world. This issue has become especially acute after the active development of scientific and technological progress. The use of nuclear energy for the needs of humanity with disregard for safety led to one of the most significant disasters – the accident at the Chornobyl nuclear power plant. This event and its consequences were reflected in history, art, and literature because Ukrainians are still experiencing the consequences of the accident. Writers, including children's writers, are increasingly turning to this issue since it reflects the problems of the existence and functioning of humanity and its future. The object of research is the genres of ecofiction in Ukrainian children's literature of the 20th–21st centuries, including novels, short stories, comics, picture books, and nonfiction that reflect the Chornobyl topic. The purpose of the thesis is to comprehensively investigate the genres of ecofiction in Ukrainian children's literature of the 20th–21st centuries using the material on the Chornobyl topic. The scientific problem has led to the use of a system of methods, in particular: interpretation, critical analysis, comparative–historical, methods of comparison and juxtaposition, methods of ecological hermeneutics and ecocriticism, the Matrix «Nature in Culture» (developed by the NaChiLit group), prognostic. The first chapter highlights the features of the concept of children's literature and young adults, analyzes the approaches of domestic and foreign researchers, represents the genres and directions of children's literature, among which one of the main ones is literature about nature, reveals the terms for designating such literature, and also contains information about the research methods – ecological hermeneutics and ecocriticism. The second chapter outlines the features of the coverage of events in historical and literary directions by researchers in the Soviet Union and abroad, which highlights two opposing views: on the one hand, the heroization and sacrifice of the accident events, and on the other, the coverage of facts and exposure of those responsible for the disaster; analyzes works of the 20th century, in particular, the documentary story by L. Daien «Chornobyl is bitter grass» and the collection of stories by Y. Hutsalo «Children of Chornobyl», which demonstrate the transition from an anthropocentric to an ecocentric approach. The third chapter reveals the features of 21st-century ecofiction works, the impetus for writing, which was the Chornobyl accident and the war on the territory of Ukraine; outlines the presence of specific characters; highlights one of the main elements of modern works – the presence of cultural memory in both the picture book and non-fiction genres.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Кіреева М. В. Жанрові ознаки та різновиди літератури екофікшн. KELM (Knowledge, Education, Law, Management). № 4 (64). С. 43-50. 2024.
- Кіреева М. Специфіка відображення подій Чорнобиля у дитячій літературі ХХ століття (на прикладі творів Л. Даєна та Є. Гуцала). Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 77. Т. 2. 2024. С. 163- 168.
- Кіреева М. Жанрово-художня своєрідність сучасної літератури для дітей та юнацтва чорнобильської тематики. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія. Вип. 68. 2024. С. 167-171.
- Кіреева М. Чорнобильська підліткова документалістика (на матеріалі творів Л. Даєна та К. Міхаліциної, С. Дворницького): жанрово-тематичні особливості. Закарпатські філологічні студії. Вип. 36. 2024. С. 294-299.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: дослідження жанрів екофікшну, які представлені в українській дитячій літературі хх-ххі ст. та відображають екологічні проблеми, зокрема аварію на чаєс та її наслідки

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Варданян Марина Володимирівна
2. Vardanyan V. Vardanyan

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1220-7530

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

- Горболіс Лариса Михайлівна
- Larysa M. Horbolis

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4775-622X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

- Качак Тетяна Богданівна
- Tetjana B. Kachak

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6863-1736

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

- Дудніков Микола Олексійович
- Mukola O. Dudnikov

Кваліфікація: к.філол.н., доц., 10.01.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0238-5285

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Онищенко Ірина Володимирівна

2. Irina V. Onyshchenko

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0672-0570

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Мішеніна Тетяна Михайлівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Мішеніна Тетяна Михайлівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Данченко Тетяна Сергіївна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна